

**VU, LLTI IR LMTA ETNOLOGIJOS DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO
SANDAS**

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka), kodas	Institucija	Padalinys
KULTŪRINĖ PSICHOLOGIJA	Etnologija H006	VU	Azijos ir transkultūrinių studijų institutas
Studijų būdas	Valandų skaičius	Studijų būdas	Valandų skaičius
paskaitos:	10	konsultacijos:	10
savarankiškas darbas:	170	seminarai:	10
Kreditų skaičius:	8		
Dalyko anotacija			
<p>Dalyko tikslas – padėti susipažinti ir kritiškai įvertinti šiuolaikinius psichologinius kultūros tyrinėjimus, apibūdinti skirtingas Rytų ir Vakarų kultūrų dimensijas, analizuoti jų poveikį žmonių mąstymui bei elgesiui, analizuoti kultūros poveikį žmonių bruožams bei emocijoms, vertybių, sveikatos ir subjektyvios gerovės supratimui, lyginti bendravimo skirtingose kultūrose ypatumus bei jų priežastis, aptarti tarpkultūrinės komunikacijos dėsnį. Dalyko metu formuojamas gebėjimas suvokti psichologinių ir empirinių/eksperimentinių kultūros tyrimų įvairovę, išskleidžiamas įvairiapusiškas kultūros poveikis individui, ugdomi tarpdisciplininiai į problemą orientuoti analizės gebėjimai ir plečiami kognityviniai bei komunikaciniai įgūdžiai padedantys adekvačiau ir jautriau suvokti kitą kultūrą sociokultūriniuose globalaus pasaulio procesuose.</p>			
<p>Dalyko siekiniai ir kompetencijos: doktorantai išmanys skirtingas kultūros ir psichologijos santykių nagrinėjančias disciplinas; gebės apibūdinti ir kritiškai įvertinti psichologinius kultūros tyrinėjimus; gebės įžvalgiai apibūdinti skirtingas kultūros dimensijas ir analizuoti jų įtaką žmonių mąstymui ir elgesiui; gebės jautriai palyginti bendravimo skirtingose kultūrose ypatumus bei jų priežastis; gebės analizuoti kultūros poveikį žmonių emocijoms, vertybių, sveikatos ir subjektyvaus gerbūvio supratimui; suprasti tarpkultūrinės komunikacijos dėsnį; įgis sisteminės kompetencijas, kurios reikalauja visuminių gebėjimų ir įgūdžių - gebėjimo derinti tarpkultūrinį supratimą, jautrumą ir žinojimą.</p>			
<p>Kurso turinys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kultūra ir žmogaus prigimtis: tarp universalizmo, relatyvizmo ir absoliutizmo. Kultūrinė žmonijos evoliucija. 2. Kultūros ir psichologijos studijų santykis bei tikslai; ryšiai su kitais mokslais (tarpkultūrinė psichologija, etnopsichologija, kultūrinė antropologija, raidos psichologija). 3. Kultūrinės psichologijos metodai, teorinės ir metodologinės problemos 4. Kultūra, žmogaus raida ir socializacija. Sensityvūs kultūrinės socializacijos periodai. Kalba, vaikystės patyrimas, paauglystė, edukacija. 5. Asmuo (<i>self</i>) kultūrose: tarp individualizmo ir kolektyvizmo; autonomiško (independent) ir saveikaus (interdependent) „Aš“. Subjektyvi ir objektyvi savimonė; penkių asmenybės faktorių modelis. 6. Egzistencinė motyvacija, savikontrolė, savivertė ir savigarba kultūrose. Savivertės atstatymo strategijos. Religija ir motyvacija. Pirminė ir antrinė kontrolės. Pasirinkimas ir bejėgiškumas. Prisisiderinimas ir išsiskyrimas. 7. Kultūrinės moralės ir religijos dimensijos. L.Kohlbergo moralinės raidos pakopos. 8. Autonomiškumo, bendruomeniškumo ir dieviškumo etikos. Tarp ortodokijos ir liberalizmo. Mąstymas ir moralė. Kultūra ir teisingumo samprata. 9. Patyrimas, emocijos ir jų raiška kultūrose. Jameso-Lango ir dviejų faktorių emocijų teorijos. Emocija ir racionalizavimas. Emocija ir veido išraiška. Tarp patyrimo ir demonstravimo. Kultūrinė intensyvių emocijų patyrimo variacija. Emocijos ir kalba. 			

10. Mąstymas, kalba ir pažinimas skirtingose kultūrose. Analitinis ir holistinis mąstymas. Dėmesingumo selektyvumas. Mąstymas ir verbalinė artilkuliacija. Lingvistinis reliatyvizmas.
11. Mentalinio ir fizinio sveikatingumo samprata kultūrose; liga ir anomalus elgesys Socioekonominis statusas ir sveikata. Etniškumas ir sveikata. Ūgis ir kultūra.
12. Maistas ir mityba kultūrose. Dieta, kūnas ir svoris. Valgymo sutrikimai kultūrose.
13. Kultūra ir psichopatologija. Koro, Amok ir kt. kultūriškai determinuoti sutrikimai. Depresija: tarp somatizacijos ir psichologizavimo. Socialinės fobijos ir savižudybės. Šizofrenija.
14. Tarpasmeniniai, grupiniai, tarpgrupiniai santykiai; tarpkultūrinis bendravimas. Grupinė identifikacija. Keturi elementarios santykių formos. Socialinė fasilitacija ir loftingas. Kova *versus* kooperacija.
15. Trauma, kultūra ir atmintis, individuali ir kolektyvinė atmintis bei užmarštis.
16. Kultūra ir lyties vaidmenų samprata. Meilė ir seksualumas kultūrose. Trauka ir distancija.
17. Multikultūriškumas, adaptacija, inkultūracija ir akultūracija. Akultūracijos pavojai. Monokultūriškumas ir bikultūriškumas. Nuo „medaus mėnesio“ iki saviizoliacijos.

Literatūra

Pagrindinė literatūra:

1. Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall M.H., Dasen, P.R. (ed.) *Cross-Cultural Psychology. Research and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002
2. Heine, Steven J. *Cultural psychology*. (Third edition) New York, London: W.W. Norton. 2016.
3. Kitayama, Shinobu; Cohen, Dov (ed.) *Handbook of Cultural Psychology*. New York [N.Y.]; London : The Guilford Press. 2010.
4. Richard Nisbett. *The Geography of Thought: How Asian and Westerners think differently... and Why?* New York: The Free Press. 2003.
5. Matsumoto, David (ed.). *The Handbook of Culture and Psychology*. Oxford [N.Y.]: Oxford University Press. 2001
6. Shweder, Richard A. *Thinking through cultures: expeditions in cultural psychology*. Cambridge [Mass.]: Harvard University Press. 1991.

Papildoma literatūra

1. H.R.Markus, Sh. Kitayama. "Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation", *Psychological Review*. Vol. 98, No. 2, 1991. pp.224-253
2. Dinesh Bhugra, Kamaldeep Bhui (eds.), *Textbook of Cultural Psychiatry*. Cambridge University Press. 2007.
3. Kavolis, Vytautas. *Kultūrinė psichologija: straipsnių rinkinys*. Vilnius: Baltos lankos. 1995.
4. Beinorius, Audrius. „Vakarų psichologija ir Indija“ in *Indija ir Vakarai: kultūrų sąveikos pjūviai*, Vilnius: VU leidykla. 2012. p. 318-399.
5. Hall, Lena E. *Dictionary of Multicultural Psychology: Issues, Terms, and Concepts*. California: Thousand Oaks. 2005
6. Uichol Kim, Kuo-Shu Yang, Kwang-Kuo Hwang. *Indigenous and Cultural Psychology Understanding People in Context*. Springer.2006.
7. Leary, Mark R.; Tangney, June Price (ed.). *Handbook of Self and Identity*. New York [N.Y.]; London : The Guilford Press. 2005.
8. Berniūnas, Renatas; Beinorius, Audrius; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. "The weirdness of belief in free will", *Consciousness and cognition*, 2021. vol. 87, art. no. 103054, pp. 1-15.
(<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1053810020305213?via%3Dihub>)
9. William J. Chopik, Ed O'Brien, and Sara H. Konrath. "Differences in Empathic Concern

and Perspective Taking Across 63 Countries”, *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2016 Vol. 48, Issue 1, 2017, pp.1–16.

(<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022022116673910>)

10. Laungani, P.D. *Understanding Cross-Cultural Psychology. Eastern and Western Perspectives*. New Delhi: SAGE Publications. 2007.

Konsultuojantys dėstytojai:
vardas, pavardė,
mokslo laipsnis

Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus:

Audrius Beinorius,
prof. dr. (HP)

1. Beinorius, Audrius. “Sanskrit and Lithuania: On Linguistic, Religious and Cultural Proximity”, in *Sanskrit and European Languages*. Ed. Prof. Shashi Bala, New Delhi: Bharatiya Vidya Bhavan, 2020, p. 28-58. ISBN 978-81-938679-8-3.
2. Beinorius, Audrius. “Psychoanalytic theory in postcolonial discourse: comparing Octave Mannoni, Frantz Fanon and Homi K. Bhaba.”, *Dialogue and Universalism*, Warsaw, Polish Academy of Sciences, No.3/2020, p.123-140. ISSN 1234-5792
3. **Beinorius, Audrius**; Berniūnas, Renatas; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. “The weirdness of belief in free will”, *Consciousness and cognition*. San Diego, CA : Academic Press. ISSN 1053-8100. eISSN 1090-2376. 2020, vol. 87, art. no. 103054, p. [1-15]. DOI: 10.1016/j.concog.2020.103054
4. Beinorius, Audrius. „Constructing Otherness: On the Early Perception of Buddhism in the West“, in *The Spread of Buddhist Thought*. Edited by Upendra Rao, New Delhi: Eastern Book Linkers. 2022. p.1-18; 251-253 ISBN 978-8178544236.
5. Beinorius, Audrius. “Teosofinis orientalizmas ir Indija: transkultūrinės Vakarų ezoterizmo transformacijos (Theosophical Orientalism and India: Transcultural Transformations of Western Esotericism)”, in *Ezoterizmo fenomenas: tarp Rytų ir Vakarų (The Phenomenon of Esotericism: between East and West)*, Vilnius: VU leidykla, 2023, p.189-226. ISBN: ISBN 978-609-07-0903-0
6. Beinorius, Audrius. “Ezoterizmas – globalus ar lokalus (Introduction: Esotericism – Local or Global?)”, in *Ezoterizmo fenomenas: tarp Rytų ir Vakarų, (The Phenomenon of Esotericism: between East and West)*, Vilnius: VU leidykla, 2023, pp.7-22. ISBN 978-609-07-0903-0.
7. **Beinorius, Audrius** (0,1 dalis); Berniūnas, Renatas; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. “Bound to Share or Not to Care. The Force of Fate, Gods, Luck, Chance and Choice across Cultures”, *Journal of Cognition and Culture* (September 2023), 23: 451–475; DOI: 10.1163/15685373-12340172
8. Beinorius, Audrius. “Lunar Constellations (nakshatras) and Name Giving Tradition in Ancient India”, *Rocznik Orientalistyczny/Yearbook of Oriental Studies*, T. LXXVI, Z. 2, 2023, (s. 5–19) DOI: 10.24425/ro.2023.148339 (<https://journals.pan.pl/dlibra/publication/148339/edition/129895/con>)

	<p>tent)</p> <p>9. Beinorius, Audrius (0,1 dalis); Berniūnas, Renatas; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. “Being prosocial and happy, and believing in life-determining forces across cultures”. <i>Journal of Cultural Cognitive Science</i>, Published: 06 February 2024. DOI: https://doi.org/10.1007/s41809-023-00139-x</p> <p>10. Beinorius, Audrius. (2024) “Kāla: laiko veidai klasikinėje Indijos filosofijoje”, <i>Problemos</i> 105, p. 21–31. doi:10.15388/Problemos.2024.105.2</p>
--	---

Patvirtinta VU, LLTI ir LMTA etnologijos doktorantūros komiteto 2024 m. spalio 15 d. posėdyje, protokolo Nr. R6-7.	
Doktorantūros komiteto pirmininkė	dr. Daiva Vaitkevičienė